

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก มีจุดมุ่งหมายของการศึกษา ดังนี้ เพื่อศึกษาปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาและวิธีการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ อายุ และระดับชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามมีความเชื่อมั่น 0.95 โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 381 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 381 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่า t-test ค่า F-test และการวิเคราะห์รายคู่ความแตกต่าง โดยวิธีของฟิชเชอร์ (Fisher's Least-Significant Difference : LSD) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7 และเป็นเพศชาย จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 42.3 รวมจำนวน 381 คน ส่วนใหญ่มีระดับอายุ 15 - 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.9 รองลงมา มีระดับอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมา กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7

2. ระดับสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลกทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังต่อไปนี้ ปัญหาการรับรู้ของตนเอง ($\bar{X} = 3.04$) ปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ($\bar{X} = 2.97$) ปัญหาการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ($\bar{X} = 2.67$) และปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ ($\bar{X} = 2.57$) และความเข้มข้นของระดับความขัดแย้ง ($\bar{X} = 2.27$) เมื่อแยกเป็นรายด้าน สรุปผลได้ดังนี้

ด้านปัญหาการรับรู้ของตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2 ลำดับแรก คือ การอยู่ร่วมกับกลุ่มเพื่อนต้องยอมรับความเห็นของกลุ่ม และมีนักเรียนผู้เพื่อความถูกต้องของงาน

ด้านปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ มีการวางแผนการแก้ปัญหาในกลุ่มเพื่อน หากฝ่ายตรงข้ามไม่ฟัง เราก็ต้องจัดการให้เข้าใจตรงกัน และกลุ่มเพื่อนชอบอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับปัญหาเพื่อเอาชนะ

ด้านปัญหาการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ การปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน เป็นสิ่งที่ดีข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ นักเรียนมีปัญหาในการปฏิบัติตามกติกาของห้อง

ด้านความเข้มข้น ของระดับความขัดแย้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ ฉันรู้สึกโกรธถ้ามีคนขัดใจข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย คือ ปัญหาของฉันหนักที่สุดปัญหาใครก็ไม่หนักเท่า ครูห้ามไม่ให้ทำแต่ฉันอยากทำตามใจฉัน เพื่อน ๆ จะทำอะไรเรื่องของเขาถ้าไม่เกี่ยวกับฉันก็ ตัวใครตัวมัน

ด้านปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือนักเรียนจะให้กลุ่มมองเห็นเป้าหมายร่วมกัน ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ เขาทำร้ายฉันก่อนฉันก็ต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมกัน ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย คือ ในโลกนี้ไม่มีความยุติธรรมจึงทำให้เกิดปัญหา

3. ระดับการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามเกณฑ์การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลได้ดังนี้ ด้านรูปแบบการต่อสู้เอาชนะ ($\bar{X} = 3.36$) ด้านรูปแบบการร่วมมือแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.29$) ด้านรูปแบบการประนีประนอม ($\bar{X} = 3.19$) ด้านรูปแบบการกลบเกลื่อน ($\bar{X} = 2.94$) และด้านรูปแบบการหลีกเลี่ยง ($\bar{X} = 2.73$) เมื่อแยกเป็นรายด้าน สรุปผลได้ดังนี้

ด้านรูปแบบการหลีกเลี่ยง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่มทุกคนต้องร่วมกันแก้ไข และข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ เมื่อพ่อแม่ตักเตือนว่ากล่าวนักเรียนจะเฉย, ไม่พูด และไม่ทำปฏิกิริยาใด และเพื่อความสบายใจนักเรียนจะไม่บอกให้ผู้ปกครองรู้ว่าตนเองทำอะไรมาบ้าง

ด้านรูปแบบการกลบเกลื่อน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ นักเรียนยืนยันในการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของนักเรียนให้ได้ ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ นักเรียนให้คนอื่นเห็นว่าการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนมีเหตุผลและเป็นประโยชน์ และในการจัดการความขัดแย้งนักเรียนพยายามที่จะชักจูงให้คนอื่น ๆ เชื่อว่าวิธีการของนักเรียนเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

ด้านรูปแบบการประนีประนอม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ นักเรียนจะชี้แนะให้เห็นว่าเป้าหมายที่มีอยู่ร่วมกันมีความสำคัญเป็นอันดับแรก ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ นักเรียนใช้ความสุภาพอ่อนโยนในการเอาชนะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและนักเรียนจะเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายมีความเห็นพ้องกัน

ด้านรูปแบบการต่อสู้เอาชนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ นักเรียนจะแก้ไขปัญหมาให้เรียบร้อยเป็นที่พอใจตามความต้องการ ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 3 อันดับแรกคือ นักเรียนรับฟังความคิดเห็นทั้งหลายและประเด็นปัญหาอย่างเปิดเผย นักเรียนหยิบยกปัญหาขึ้นมาพิจารณาอย่างเปิดเผยเพื่อคลี่คลายปัญหา และนักเรียนจะให้คนอื่นรับรู้ในปัญหาเพื่อที่จะได้ร่วมมือกันในการจัดการความขัดแย้ง

ด้านรูปแบบการร่วมมือกันแก้ปัญหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ นักเรียนค้นหาทางสายกลางในการแก้ปัญหา ความ ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 3 อันดับแรก คือ นักเรียนนำปัญหาของคู่กรณีมา พิจารณาทั้งสองฝ่ายนักเรียนยอมทำตามความต้องการของคนอื่นบ้าง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมา และนักเรียนจัดการกับความขัดแย้งได้ตามความต้องการบางส่วนถึงแม้ว่าจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมด

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สามารถจัดตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ควรแสดงความมีน้ำใจให้กัน ลำดับที่ 2 การร่วมมือซึ่งกันและกัน ลำดับที่ 3 มีการแบ่งปันซึ่งกันและกันลำดับที่ 4 ควรมีการเจรจาระหว่างกัน ลำดับที่ 5 การชักชวนมาเป็นพวก และลำดับที่ 6 มีการประสานงานร่วมกัน

5. การเปรียบเทียบสภาพปัญหาและวิธีการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

5.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ พบว่า สภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับรายด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ปัญหาการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ความเข้มข้น ของระดับความขัดแย้ง ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ พบว่า เพศชายมีสภาพปัญหาความขัดแย้งทั้ง 4 ด้าน มากกว่าเพศหญิง

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มอายุต่างๆ มีปัญหาความขัดแย้งในด้านปัญหาการรับรู้ของตนเอง ด้านปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ด้านปัญหาการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่ม ด้านความเข้มข้น ของระดับความขัดแย้ง และด้านปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มระดับการศึกษาต่างๆ มีปัญหาความขัดแย้งในด้านปัญหาการรับรู้ของตนเอง ด้านปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ด้านปัญหาการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่ม ด้านความเข้มข้น ของระดับความขัดแย้ง และด้านปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ พบว่า การจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลกโดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเทียบเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบการหลีกเลี่ยง ด้านรูปแบบการประนีประนอม และด้านรูปแบบการต่อสู้เอาชนะ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ด้าน คือ รูปแบบการกลบเกลื่อน และด้านรูปแบบการร่วมมือกันแก้ปัญหา

5.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำแนกตามระดับอายุ พบว่า กลุ่มระดับอายุต่างๆ มีการจัดการความขัดแย้งปัญหาความขัดแย้ง ในด้านรูปแบบการหลีกเลี่ยง ด้านรูปแบบการกลบเกลื่อน ด้านรูปแบบการประนีประนอม ด้านรูปแบบการต่อสู้เอาชนะ และด้านรูปแบบการร่วมมือกันแก้ปัญหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มระดับการศึกษาต่างๆ มีการจัดการความขัดแย้งในด้านรูปแบบการหลีกเลี่ยง ด้านรูปแบบการกลบเกลื่อน ด้านรูปแบบการ

ประนีประนอม ด้านรูปการต่อสู้เอาชนะ ด้านรูปแบบการร่วมมือกันแก้ปัญหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก สามารถนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อมีปัญหาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังต่อไปนี้ ปัญหาการรับรู้ของตนเอง ($\bar{X} = 3.04$) ปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ($\bar{X} = 2.97$) ปัญหาการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่ม ($\bar{X} = 2.67$) และ ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ ($\bar{X} = 2.57$) และความเข้มข้น ของระดับความขัดแย้ง ($\bar{X} = 2.27$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยา ธนวรรณ (2535) พบว่า ด้านความเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เห็นว่าด้านปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ด้านปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ด้านความเข้มข้น หรือระดับความขัดแย้ง และด้านปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน และคุณลักษณะส่วนตัวเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้ง ได้ค่าความแปรปรวนสาเหตุความขัดแย้งในโรงเรียนของครู มีความแตกต่างกันด้าน อายุ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ค่านิยม และบุคลิกภาพ ปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งด้านรูปแบบการต่อสู้เอาชนะ ($\bar{X} = 3.36$) ด้านรูปแบบการร่วมมือกันแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.29$) ด้านรูปแบบการประนีประนอม ($\bar{X} = 3.19$) ด้านรูปแบบการกลบเกลื่อน ($\bar{X} = 2.94$) ตามลำดับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งด้านและด้านรูปแบบการหลีกเลี่ยง ($\bar{X} = 2.73$) เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ วงศ์สวัสดิ์ (2540) ที่พบว่า ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ส่วนใหญ่ใช้วิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการประนีประนอม และวิธีการหลีกเลี่ยง สอดคล้องกับ วรศักดิ์ สมฤทธิ์ (2541, หน้า 59) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนแสดงพฤติกรรม ประนีประนอมในสถานการณ์ความขัดแย้งมากกว่าพฤติกรรมด้านอื่นๆ และเลือกแสดงพฤติกรรมการแข่งขันน้อยกว่าพฤติกรรมที่แสดงออกในสถานการณ์ความขัดแย้งลำดับคือ การประนีประนอม การร่วมมือกันแก้ปัญหา การหลีกเลี่ยงการปรองดอง และการแข่งขัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ ไชยวงศ์ (2541, หน้า 48) พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกในสถานการณ์ขัดแย้ง ด้วยวิธีการประนีประนอมมากที่สุด รองลงมาได้แก่การหลีกเลี่ยงการปรองดอง การร่วมมือและการแข่งขันน้อยที่สุด จะเห็นได้ว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาไม่ได้ใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งวิธีใดวิธีหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงแต่ มักจะใช้ควบคู่กันไปแล้วแต่กรณี และมีใช้วิธีการต่าง ๆ ในอัตราค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันนั้นอาจเป็น เพราะทุกวิธีการเป็นพฤติกรรมที่ตั้งอยู่บนมิติของการเอาใจตนเองและมิติการเอาใจผู้อื่นแต่มีระดับ ของพฤติกรรมแตกต่างกันไปบ้างเท่านั้น ทุกคนจึงน่าจะยอมรับกันได้เพราะไม่ผู้แพ้ – ผู้ชนะ ยกเว้น วิธีการต่อสู้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาเลือกใช้ในอัตราส่วนที่น้อยกว่าวิธีการอื่นๆ อาจเป็นเพราะว่า วิธีการต่อสู้เป็นพฤติกรรมที่มุ่งเอาใจตนเองโดยไม่คำนึงถึงบุคคลอื่นเป็นการหักหาญน้ำใจซึ่งกันและกัน ถ้าใช้ในสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสมไม่ระมัดระวังอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงได้ ดังนั้นครู อาจารย์ บิดามารดาของเด็กต้องให้ความสำคัญแก่เด็ก คอยอบรมสั่งสอนให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์สภาพและความสำคัญของปัญหา กำหนดวิธีการแก้ปัญหา ประเมินเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อที่จะทำให้เด็กสามารถรอดพ้นวิกฤต ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมต่อไป

3. การเปรียบเทียบสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ พบว่า แต่สภาพปัญหาความ ขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปัญหาการรับรู้ของตนเอง ปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ของกลุ่ม การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ด้านความเข้มข้น ของระดับความขัดแย้ง และความไม่เท่า เทียมกันของอำนาจ ความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิพนธ์ แจ่มจรัส (2544) ศึกษาพบว่า สาเหตุความขัดแย้งในโรงเรียนมีสาเหตุมาจากด้านองค์ประกอบ ส่วนบุคคลมากกว่าด้านอื่น ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีความแตกต่างกันหลายๆ ด้านแต่ละ บุคคลมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ส่วนการเปรียบเทียบสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา พบว่า แต่สภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปัญหาการรับรู้ของตนเอง ปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อนของกลุ่ม การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ด้านความเข้มข้น ของระดับ ความขัดแย้ง และความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยา ธนวรรณ (2535) พบว่า ในด้านความเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เห็นว่าด้านปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ด้านปัญหากฎข้อบังคับ ด้านความเข้มข้น หรือระดับ ความขัดแย้ง และด้านปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน และคุณลักษณะส่วนตัวเป็นสาเหตุให้เกิด

ความขัดแย้ง ได้ค่าความแปรปรวนสาเหตุความขัดแย้งในโรงเรียนของคุณ มีความแตกต่างกันด้านอายุ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ค่านิยม และบุคลิกภาพ ปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การเปรียบเทียบการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่ามีการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในด้านรูปแบบการหลีกเลี่ยง ด้านรูปแบบการกลบเกลื่อน ด้านรูปแบบการประนีประนอม ด้านรูปแบบการต่อสู้เอาชนะ และด้านรูปแบบการร่วมมือกันแก้ปัญหา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ กังน้อย (2545) ได้ศึกษายุทธวิธีการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้บริหารที่มีเพศ ประสบการณ์ในตำแหน่งบริหาร วุฒิการศึกษาที่แตกต่างกันจะใช้ยุทธวิธีการจัดการความขัดแย้งไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับศุวดี ตาปนนานนท์ (2542, หน้า 58-59) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการและวิธีแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหารประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครในกลุ่มเขตบูรพา สรุปได้ว่า เพศ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกวิธีแก้ไขความขัดแย้ง และสอดคล้องกับเบอรี่ (Berry, 1995) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ทางเพศ บทบาททางเพศกับพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหาร สรุปได้ว่า อายุและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้แบบพฤติกรรมกรรมการจัดการความขัดแย้งแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของความขัดแย้งทั้ง 5 ด้าน คือ ปัญหาการรับรู้ของตนเอง ปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ปัญหาการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่ม และปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ และความเข้มแข็ง ของระดับความขัดแย้ง ปรากฏในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ จึงขอเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. การที่สภาพปัญหาความขัดแย้งปรากฏในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ นั้น แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความสัมพันธ์กันในลักษณะความมีมนุษยสัมพันธ์เป็นกันเอง ถ้อยทีถ้อยอาศัย ความตระหนักในหน้าที่ สถานภาพของตนเอง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและสถานศึกษาควรกำหนด

บทบาทของนักเรียนให้ชัดเจนและมุ่งมั่นพัฒนานักเรียนให้พัฒนาการกลุ่มให้มากขึ้น โดยการสร้างทีมงานและพัฒนานักเรียนตามหลักการประชาธิปไตย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าวิธีการจัดการความขัดแย้งแบบต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับเพศ อายุ ระดับการศึกษา แสดงให้เห็นว่ามีการใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการที่หลากหลาย ใช้การประนีประนอมและหลักมนุษยสัมพันธ์ในการแก้ปัญหา เมื่อมีความขัดแย้งก็มีการยอมรับและทุกฝ่ายร่วมกันแก้ปัญหา ส่วนการใช้อำนาจลงโทษหรือตัดสินให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แพ้และชนะนั้น จะเกิดขึ้นน้อยเพราะเป็นวิธีการที่ไม่สร้างสรรค์ แม้ผลจากการแก้ปัญหาความขัดแย้งจะยังคงมีอยู่ทั้งในลักษณะเปิดเผยและซ่อนเร้น ดังนั้นผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องควรหมั่นศึกษาและพัฒนากระบวนการจัดการความขัดแย้งพร้อมกับนิเทศหรือสอนให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจัดการปัญหาความขัดแย้ง เพื่อให้การจัดการแก้ปัญหาไปอย่างสันติมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรบรรจุเนื้อหาการบริหารความขัดแย้งในหลักสูตรการฝึกอบรมผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับ โดยเน้นทั้งด้านทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนมีทักษะด้านการจัดการความขัดแย้งเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นแล้วควรเผยแพร่และเสนอแนวทางแก้ปัญหาในรูปแบบอื่น เช่น การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อใช้ประโยชน์ในการบริหารงาน และแก้ปัญหาความขัดแย้งให้น้อยลงหรือหมดไป เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรวิจัยสภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนมัธยมศึกษาในระดับอำเภอ เขตพื้นที่การศึกษา และประเทศ
2. ควรวิจัยเชิงคุณภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนมัธยมศึกษา และภายในโรงเรียน เฉพาะกลุ่มเพื่อแก้ไข ปรับปรุง
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการบริหารความขัดแย้งกับการถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาของสถานศึกษา
4. ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการแก้ปัญหาความขัดแย้งกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก